

DE NMV-EXCURSIES IN 2013

Onder redactie van Anneke van der Putte

Brederostraat 9, 6531 CA Nijmegen

Met medewerking van de excursieleiders

Van der Putte, A. (ed.), 2014. The NMV excursions in 2013. *Coolia* 57(4): 197–213.

20 Excursions were organized in spring en autumn by the Dutch Mycological Society in 2013. Impressions of them are given by the excursion leaders, and the most interesting finds are mentioned and illustrated.

Ook in 2013 was het voorjaar aan de droge kant, voor het zoveelste jaar op rij. Van de 20 excursies die in 2013 gepland waren, zijn er drie uitgevallen vanwege de droogte en deze vielen alle in het voorjaar.

Het gemiddelde aantal deelnemers aan de excursies was dit jaar hoog: bijna 16; het gemiddelde aantal gevonden taxa was eveneens hoog: namelijk 98 (zie het overzicht aan het eind van dit artikel). Uitgesplitst naar voor- en najaar zien we ook dit jaar wat betreft het aantal vondsten weer een groot verschil: het gemiddeld aantal taxa in het voorjaar is 66 tegenover een gemiddelde in het najaar van 111.

De excursie met het grootste aantal vondsten (250) was die in Gasselte op 19 oktober; ook qua aantal deelnemers scoorde deze excursie het hoogst (33). Goede tweede wat dat laatste betreft was de excursie naar Groeneveld op 21 september met 29 deelnemers. Met 176 taxa behaalde de excursie op Oostvoorne van 16 november de tweede plaats. Onderstaande bijdragen geven u een indruk van de excursies en vormen tevens een mooie gelegenheid om eens flink te oefenen met de namen van de nieuwe Standaardlijst.

27 april 2013: Waterleidingduinen (Leo Jalink)

Deze heerlijke lentedag in de Amsterdamse Waterleidingduinen werd gestart met 18 deelnemers. Veel verse paddenstoelen waren er door het weer van de voorafgaande weken niet meer. De 43 gevonden soorten omvatten opvallend veel houtzwammen en Gasteromyceten. Bovendien waren alle drie soorten Stuijfbal (*Tulostoma*) present: *T. brumale*, *T. fimbriatum* en *T. melanocyclum*. Een uitdaging voor de aanwezige fotografen was de prachtige myxomyceet *Enteridium lycoperdon* in alle stadia van ontwikkeling. Op door de duinbeheerder gekapte grove dennen groeiden vele fraaie exemplaren van de Roodgerande houtzwam (*Fomitopsis pinicola*). Ook deze soort werd uitvoerig geportretteerd.

4 mei 2014: Geestmerambacht (Martijn Oud)

Door de aanhoudende droogte waren er weinig paddenstoelen te verwachten. En dat bleek inderdaad uit te komen. Het oostelijke deel van het Geestmerambacht leverde slechts 19 (gewone) soorten op. Hiervan was de Rietviltmollisia (*Belonopsis retincola*) de meest opvallende soort. Langs grote delen van de oeverzone van het recreatiemeer werd deze op oude rietstengels net boven waterniveau gevonden, soms kleddernat van de golfslag.

Omdat verdere vondsten toch wat lang op zich lieten wachten, besloten we te verkassen naar het lager gelegen en vochtiger westelijke deel van het gebied. Hier vonden we tenslotte de echte voorjaarspaddenstoelen waar iedereen voor was gekomen: Nonnekapkluiwam (*Helvella*

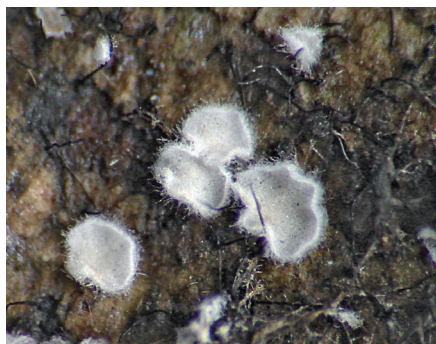
Figuur 1. Grote aderbekerszwam (*Disciotis venosa*).
(Foto: Julius van den Broek)

spadicea, RL: Bedreigd),
Kapjesmorielje (*Mitrophora
semilibera*, RL: Kwetsbaar),
Gewone morielje (*Morchella
esculenta*, RL: Kwetsbaar),
Vingerhoedje (*Verpa conica*
RL: Bedreigd), Wasgele be-
kerzwam (*Peziza cerea*, RL:
Kwetsbaar) en tientallen
Grote aderbekerszwammen

(*Disciotis venosa*, RL: Bedreigd). Vooral de uitzonderlijke vondst van het grote aantal Grote aderbekerszwammen deed de excursiegangers goed en voldaan gingen we weer huiswaarts. Over dit grote aantal aangetroffen Grote aderbekerszwammen is nog een Natuurbericht gepubliceerd. Ondanks de droogte werden toch nog 44 soorten genoteerd.

18 mei 2013: Lauwersmeer (Inge Somhorst)

15 deelnemers hadden meer vertrouwen in de weergoden dan in de weersverwachtingen, en dat werd niet beschaamd, er viel geen drup. Na een lange winter en zeer droog voorjaar lieten de eerste paddenstoelen zich zien. Niet uitbundig, maar toch. Voeg daarbij de zang van wielewaal en nachtegaal, en prachtige kruipwilgvelddjes met niet alledaagse planten als Addertong en Rondbladig wintergroen, en men heeft ruim voldoende ingrediënten voor een aangename excursie. Er kwamen 83 taxa op de lijst, waarvan 4 nieuw voor de provincie Groningen. De helft van de soorten kwam uit de nadeterminaties, tekenend voor het relatief grote aantal korstjes en kleine ascomyceten. Op 25 maart 2014 kwam van Mirjam Veerkamp nog een spectaculaire nadeterminatie: ze had een fraai gekleurde *Hypoxylon* op een loofhout-tak meegenomen die ze gedetermineerd heeft als *Hypoxylon subticinense*, voor zover we weten nog niet eerder in Nederland gevonden. Helaas is de foto verloren gegaan. Opvallend was het relatief geringe aantal *Helvella*'s. Om de Nonnekapkluiwzwam te zien moesten we ons zelfs naar het militair oefenterrein begeven. In de natuurgebieden groeien de zandige padden langzaam dicht, waardoor deze liefhebbers van meer open zandgrond het daar moeilijker lijken te krijgen.

25 mei 2013: Visvijver Oploo/Elzendorp (Stip Helleman)

Het was mooi zonnig weer en met 10 deelnemers een goed gevulde excursie. De voorafgaande week had het gelukkig nog flink geregend na een lange periode van droogte, maar helaas had dit als neven-effect dat al het oevergewas net boven de water-

Figuur 2. Medusaschijfje (*Pellidiscus pallidus*).
(Foto: Anneke van der Putte)

Figuur 3. *Lizonia sphagni*.
(Foto: Anneke van der Putte)

spiegel nu weer onder water stond. 66 Soorten werden gevonden, met als nieuw voor Nederland: *Scutomollisia stenospora* op *Scirpus* (met dank aan Luciën Rommelaars die de onrijpe vruchtlichamen vasthoudend heeft opgekweekt). Aan de oever van een kleine plas groeide in

de zon, tussen de zonnedauw, veel exemplaren van Groot oranje mosschijfje (*Octospora humosa*). Andere leuke vondsten waren Eikenbladspleetlip (*Lophodermium petiolicolum*), Medusaschijfje (*Pellidiscus pallidus*) en Fraai franjekelkje (*Trichopeziza mollissima*).

15 juni 2013: De Kaaistoep (Luciën Rommelaars)

Een eerste warme en droge periode hadden we net achter de rug en in de omgeving van Tilburg waren daarna slechts enkele regenbuitjes gevallen. Ik twijfelde of de weinige neerslag voldoende zou zijn voor een succesvolle excursie. Op donderdag 13 juni besloot ik te gaan 'voor-wandelen'. Na ongeveer een uur moest ik mezelf dwingen te stoppen met deze verkenning. Mijn doosjes waren al heel snel gevuld met allerlei kleine ascomyceetjes, waarvan een aantal er intrigerend uitzag. Op 15 juni gingen acht mycologen "De Kaaistoep" in. Het weer was voortreffelijk en de sfeer opperbest. Op vochtige bladeren, grasresten, kruidenstengels en takjes werden allerlei pyrenomyceten en discomyceten gevonden. Het verzamelde materiaal was zo veelbelovend dat we nauwelijks vooruit kwamen in het terrein. De geplande route werd dus ingekort om ook nog een ander deel in "De Kaaistoep", met veel afwisselende oeverbegroeiing langs een beek en enkele poelen, te bezoeken. Na enkele weken had ik de determinaties van Inge, Nico, Anneke en Stip doorgekregen. Inclusief de voorverkenning waren er 94 soorten gevonden: vijf agaricales, één korstzwam, één roest, één hyphomyceet en maar liefst 86 ascomyceten. Bijzondere vondsten waren o.a.: *Bisporella scolochloae* (Rietschijfzwammetje), *Cellypha goldbachii* (Knophaarschelpje), *Velutaria rufolivacea* (Takbekertje), *Naevula perexigua* (Eikenbladschijfje), *Trichopezizella horridula* (Bruinharig grasfranjekelkje), *Thyridaria macrostomoides* (Wilgenbloedkorrelzwam) en *Vibrissea filispora* f. *filispora* (Grijs draadspoor-schijfje).

Een paar vondsten blijven raadselachtig. Zo vonden we op grasresten een micropeziza-achtige, die ik ook al in eerdere jaren op grassen gevonden had. Het is tot op heden niemand gelukt om deze *Micropeziza*-spec. op naam te brengen. Eveneens lastig is en blijft *Crocicreas* cf. *nigrofusum*. Ook deze soort wordt al meerdere jaren gevonden op overjarige bloeiwijzen van *Typha*. Determinatie is nog steeds niet 100% zeker. Klapper van de dag was een 'Lasiosphaeria – achtige' groeiend op *Sphagnum denticulatum* (Geoord veenmos). Dankzij de medewerking van de Vlaamse mycoloog Bernard Declercq kon deze vondst uiteindelijk op naam gebracht worden. Het bleek *Lizonia sphagni* te zijn, een nieuwe soort voor Nederland.

Figuur 4. Donkerbruin kelkpluisje *Metatrichia floriformis* (Foto: Marian Jagers)

Ik had het gevoel dat de deelnemers aan de excursie met een voldaan gevoel huiswaarts keerden en aldus kijk ik terug op een zeer geslaagde excursie.

24 augustus 2013: Leusveld (Jan Dieker)

Dankzij het ijverige speurwerk van de 7 deelnemers viel de

oogst aan paddenstoelen zo vroeg in het seizoen met een totaal van 140 taxa op het landgoed Leusveld niet tegen. Ondanks dit goede resultaat was ook dit jaar de oogst aan stekelzwammen in de berm aan de Kaniestraat echter maar matig. De Gezoneerde stekelzwam (*Hydnellum concrescens*) en de Fluwelige (*Hydnellum spongiosipes*) waren de enige aanwezige. Opvallend was het hoge aantal van 20 soorten slijmzwammen, op naam gebracht dankzij de specialistische kennis van Marian Jagers. Een aardige vondst betrof de bleekgele vruchtlichamen van de bedreigde en zeldzame Valse satijnvezelkop (*Inocybe paludinella*).

Heel bijzonder was de vondst van een onopvallend bruin Hazenoor (*Otidea*). De grote sporen van meer dan 20 µm lang waren voor een paar deelnemers aanleiding het materiaal als niet determineerbaar te beschouwen. Dankzij de inspanningen van Dini Koopmans is het materiaal met bevestiging door een specialist benoemd als Zwart hazenoor (*Otidia apophysata*).

Als 'toetje' werd een kleiberm met Zomereik op het landgoed Voorstonden bezocht, en dat leverde nog eens 9 extra soorten op, waarvan 4 op de Rode lijst. Hierbij schitterde de Fraaie roodnetboleet (*Boletus legaliae*=*B. splendidus*). Ook de Knolloze boschampignon (*Agaricus langei*) en een mooie groep van de Fijnegordelde melkzwam (*Lactarius zonarius*)

zijn vermeldenswaard. Evenals de 2 soorten stekelzwammen: de Blauwvoet- (*Sarcodon scabrosus*) en de Fraaie stekelzwam (*Sarcodon lepidus*). Al met al was het de moeite waard om de beide landgoederen te bezoeken.

Figuur 5. Valse satijnvezelkop (*Inocybe paludinella*). (Foto: Anneke van der Putte)

31 augustus 2013: Balijbos Zoetermeer (Sinie de Jonge)

Een heerlijke dag en een mooie gelegenheid om ons bezoek van vorig jaar aan het Balijbos te herhalen. Dit bos, met vooral beuken, eiken, essen en elzen, is ingericht bij gelegenheid van de Floriade in 1992 en is een verbindende schakel tussen diverse groengebieden in de regio van Zoetermeer. Naarmate de tijd verstrijkt, verdwijnt het kunstmatige karakter van het oorspronkelijke bos naar de achtergrond en wordt het steeds meer een ‘natuurlijk’ bos. Acht enthousiaste paddenstoelliefhebbers stonden klaar om met de paddenstoelenwerkgroep Zoetermeer dit rijke paddenstoelen gebied opnieuw te inventariseren. De ‘oogst’ viel wat tegen: slecht 36 soorten werden gevonden, maar daaronder waren wel de vrij zeldzame (z) Oranjegele bundelzwam (*Pholiota tuberculosa*) en het zeldzame (zz) Groot matkopje (*Simocybe sumptuosa*).

7 september 2013: De Kooi van Pen (Gerrit en Yvonne van Duuren)

Natuur en landschap van de Kloosterkooi in het Nationale Park Weerribben / Wieden waren voor ons tijdens de 1000-soortendag van 2011 al zo inspirerend dat we de niet-toegankelijke en nog nooit op paddenstoelen geïnventariseerde Kooi van Pen in dit grootste laagveenmoeras van West-Europa zeker wilden verkennen en daarvan uitgebreid verslag doen.

Bij stralend weer vertrokken slechts 5 super-enthousiastelingen van het verzamelpunt station Steenwijk naar het haventje in Wetering-West, waar de boot op ons wachtte. Die bracht ons naar de imposante Kooi van Pen, met zijn 35 ha, 5 kooiplassen en 18 vangpijpen de grootste eendenkooi van Europa. Een bijzonder enthousiaste groep vrijwilligers beheert dit complex, dat niet meer in gebruik is, voor SBB, knapt alles op en voorkomt dat het instort, dichtgroeit en dichtslibt.

In het kooibos groeien vooral Zwarte elzen, Berken, Wilgen, Zomereiken, enkele Populieren en ook Essen die aangetast blijken te zijn door Essenziekte. De veroorzaker *Hymenoscyphus pseudoalbidus*, Vals essenvlieskelkje, is een mini-paddenstoeltje dat op afgevallen zwarte bladstelen verschijnt.

We zagen uiteraard vooral een aantal typische begeleiders van Berk, Eik, Els, Populier en mossen, zoals, Veenmoszompzwam (*Alnicola sphagneti*), Gestreepte zompzwam (*Alnicola striatula*), en

Figuur 6. Spitse gordijnzwam (*Cortinarius acutus*). (Foto: Ieko Staal)

Figuur 7. *Purperbruine wolvelzelp* (*Inocybe leptophylla*). (Foto: Ieko Staal)

veel andere. Daarnaast ook: Wit mestdwergje (*Coprinopsis pseudocortinatus*) (op reeënkeutels), Kabouterwasplaat (*Hygrocybe insipida*) en Groene glibberzwam (*Leotia lubrica*).

Duidelijk bleek dat dit veenmoeras niet ongevaarlijk is. Eén deelnemer kon nog net gered worden voordat hij veenlijk werd, maar zijn wandelstok verdween spoorloos.

Op deze excursie werd veel gefotografeerd, maar tot de zwammen die meegenomen werden voor microscopisch onderzoek, behoorde een volslagen onbekende soort die helaas in de kooi niet gefotografeerd was. Intensief zoeken in de FAN op basis van het spectaculaire sporenplaatje leverde als resultaat Rondsporig trechttertje (*Fayodia bisphaerigera*) op, dat volgens de Rode lijst uit Nederland is verdwenen. Volgens het Overzicht van de paddenstoelen in Nederland wordt hij vermeld als ‘Vroeger uiterst zeldzaam (Oosterhout, Gld., vóór 1940)’. Thom Kuyper, die de Trechttertjes in FAN 3 heeft beschreven, bevestigde onze determinatie. We hebben op 13 september opnieuw in de Kooi van Pen gezocht naar Rondsporige trechttertjes om ze in hun biotoop te fotograferen. Ze werden helaas niet gevonden, in tegenstelling tot veel andere nieuwe bijzonderheden. *Typhula athyrii* op varenstengel is nieuw voor Nederland (eveneens bevestigd door Thom Kuyper), staat daarom nog niet op de Rode Lijst en heeft nog geen Nederlandse naam.

Van de 77 soorten, inclusief die tijdens onze voorverkenning op 3 september, staat 14% op de Rode Lijst en is 26% zeldzaam tot uiterst zeldzaam. Het verdient zeker aanbeveling dit deel van het nationale park in de toekomst extra te inventariseren, ook in voorjaar en late najaar, en eventueel te monitoren.

14 september 2013: Ilperveld (Hanneke den Held)

Met beheerder Jelle Abma (Landschap Noord-Holland) als stuurman op het water en wegwijzer in het moeras maakten wij, acht enthousiaste deelnemers, een regenrijke tocht door het Ilperveld, een moerasgebied ten noorden van Amsterdam. Barbara Gravendeel (Naturalis)

was mee om schimmels in veenmos (onder meer op een groeiplaats van veenmosorchis) te bemonsteren en was ook niet vies van paddenstoeltjes op koeienpoep. Ondanks het relatief droge jaar vonden we toch nog ruim 50 soorten paddenstoelen, waaronder verscheidene bijzondere.

We bezochten drie percelen met een afwisseling van stroken extensief beweide grasland en stroken moeras. De laatste bestonden vooral uit moerasheide (helaas op veel plekken overwoekerd door de Noord-Amerikaanse exoot Cranberry) en veenmosrietland. Ook werd een veenmosrijk berkenbos doorzocht.

Het weiland leverde als bijzonderheid Halmmatkopje (*Simocybe reducta*) op, op dood gras, en verder onder andere Modderzwavelkop (*Hypholoma ericaeum*), Grootsporig mestkaalkopje (*Deconica subcoprophila*) en Gezoneerde vlekplaat (*Panaeolus cinctulus*), alledrie op mestrijke grond.

In het veenmosrietland stond behalve Vlokkig veenmosklokje (*Galerina paludosa*) ook “Miskend” of “Vergeten” veenmosklokje (*G. hybrida*), dat gek genoeg nog steeds niet in de Verspreidingsatlas staat. Al een aantal jaren is duidelijk dat naast Kaal veenmosklokje (*G. tibiicystis*) in onze laagveenmoerassen ook het Vergeten veenmosklokje voorkomt. Beide soorten zijn in het veld nauwelijks van elkaar te onderscheiden; de sporen geven uitsluitend. Aardig was ook de Bruine moeraszwavelkop (*Hypholoma udum*), voornamelijk van het pleistoceen en de duinen bekend.

De koeienvlaaien in grasland en moeras werden bevolkt door onder meer Grijs mestdwergje (*Coprinopsis poliomalla*) en Kleine korrelinktzwam (*C. stercorea*). Kees Roobeek was zo vriendelijk een paar ascotjes te determineren, Slijmspoorschijfje (*Ascobolus immersus*) en *Sporormiella minima* (Gewone brokkelzporzwam), beide zeldzaam, waarschijnlijk ook omdat daar zo weinig naar gekeken wordt. Dit helemaal niet meer zo algemene mestmilieu moet maar eens vaker aan bod komen!

In het berkenbos was de Veenmosgordijnzwam (*Cortinarius tubarius*) de opmerkelijkste vondst. Verder stuitte we op een paar blauw wordende boleten van het geslacht *Leccinum*. Zo makkelijk als ze lijken, zo moeilijk zijn ze te determineren! Ligt dat aan hen, aan ons, of aan de taxonomen? We lieten ons echter niet ‘ins Blaue hinein’ sturen en kwamen na veel gemeet en gemail ten slotte uit op de Bruingrijze berkenboleet, *L. cyaneobasileucum*, die sprekend op Witte boleet (*L. niveum* = *holopus*), kan lijken maar slankere sporen heeft, en Blozende boleet (*L. variicolor*).

Figuur 8. IJperveld (Foto: Anneke van der Putte)

Het weer in 2013

Na 2 erg koude eerste maanden wordt het in de week van 5 tot 9 maart even lente, met her en der een temperatuur van bijna 20 graden. Maar daarna slaat de winter nog een keer toe: matige vorst in de nacht: van min 4 tot plaatselijk min 15 graden. Even wordt het weer warmer, maar vanaf 20 maart komt de nachtvorst terug tot 2 april. Het blijft overdag koud met weken achtereen een snijvende noordoostenwind die alle voorjaar in de kiem smoort. Sneeuwkllokjes bloeien van begin maart tot ver in april. De vroege Pasen is winters koud, en zelfs kouder dan de kerstdagen eind 2012. Op 8 april verdwijnt de wind eindelijk uit de noordoostelijke hoek en wordt het langzaam warmer. Het voorjaar is 3 weken te laat. Pas op 12 april wordt in Gelderland de eerste tjtjaf gemeld. Er zijn heel weinig voorjaarspad-denstoelen. *Disciotis venosa*, die in maart/april altijd volop in de Ooypolder bij Nijmegen te vinden is, is dit jaar maar met een paar armzalig kleine exemplaren te vinden.

Begin mei beleven we de enige, wat langere voorjaarsperiode met fraai en vrij warm weer. Maar daarna is het opnieuw koud, met op 23 mei een dieptepunt: 10,4 graden. Het is de koudste lente sinds 1970, en daarbij zijn maart en april ook nog eens vrij droog. De eerste 10 dagen van juni zijn eindelijk warm en de late lente/zomer knalt de grond uit. Na 11 juni komen met de aanvoer van tropische lucht, later in de maand, ook tropische buien onze kant op. In Drenthe valt lokaal meer dan 120 mm neerslag. Uiteindelijk - de pieken en dalen tegen elkaar weggestreept - wordt juni een normale maand.

Nauwelijks is het gros van de Nederlanders aan het begin van de zomervakantie, mop-perend en teleurgesteld door het slechte weer van het voorjaar, met het eerste het beste vliegtuig opgestegen naar een bestemming 'ver weg met veel zon', of de zon breekt hier door om de eerste weken niet meer weg te gaan. Vanaf 5 juli is het warm, droog en zonnig, zonder regen. In Nijmegen zoemen de zonnepanelen van genoeg! De Vierdaagse wordt gelopen zonder een druppel regen en de lopers krijgen verkoeling uit de tuinslangen van de bewoners langs het parcours. De boeren waarschuwen weer ouderwets voor het mislukken van de aardappeloogst.

Augustus begint met een hittegolfje dat alle records doet sneuvelen. De rest van de maand is wat wisselend, maar voornamelijk warm en droog. En ook september begint met een warme droge week. Verschillende soorten *Agaricus* verschijnen onder het motto: nu of nooit, maar ze verdorren al voor ze met hun hoed goed en wel de grond uit zijn.

Maar dan gaat het plenzen: er valt in een paar dagen meer regen dan normaal in een hele maand, en het blijft herfstig die maand. De paddenstoelen echter blijven uit: het is alsof de natuur een zware klap heeft gehad van die te lange droge periode. Pas in het weekend van 21 september begint er een beetje schot te komen in de vondsten. Het seizoen komt langzaam op gang. Een week zonnig najaarsweer doet de paddenstoelen echter weer uitdrogen. Dan maken de weergoden hun rentree met overdadige regenval. Dirksland op Goeree-Overflakkee spant op 11/12 oktober de kroon met ca. 225 millimeter.

November is zacht, maar de paddenstoelen zijn duidelijk al over het hoogtepunt heen. Het seizoen eindigt met springtij en Sinterklaasstorm op 5/6 december, en met in Zeeland een waterpeil dat het hoogste is sinds de ramp in 1953. De rest van de maand december le-vert ook weer een record: het blijft heel zacht. Zo zacht dat Goudsbloemen en Oostindische kers blijven bloeien tot de vorst invalt op 12 jan 2014.

Figuur 9. Biefstukzwam (*Fistulina hepatica*). (Foto: Anneke van der Putte)

21 september 2013:

Groeneveld (Aldert Gutter)

Kasteel Groeneveld is in 1710 gebouwd door een rijke koopman om 'van het buitenleven te kunnen genieten' (in de woorden van Staatsbosbeheer). Het landgoed is aangelegd in de romantische Engelse landschapsstijl en de uitgestrekte

heidevelden worden begraaasd door schapen. De NS-wandeling die er is uitgezet, vermeldt dat het er in het weekend nogal eens druk kan zijn. En dat was het. Naast de vele NS-wandelaars waren er ook veel enthousiaste NMV-excursiedeelnemers, namelijk een kleine 30 man/vrouw.

Er heerste een gemoedelijke sfeer en er werden behoorlijk wat paddenstoelen gevonden. Even dachten we een nieuwe soort voor NL aan te treffen, maar dat bleek uiteindelijk een slecht ontwikkelde Zwavelzwam (*Laetiporus sulphureus*). Het was een goed jaar voor de Biefstukzwam (*Fistulina hepatica*), waarvan veel exemplaren werden aangetroffen. Leuke andere soorten waren Inktboleet (*Boletus pulverulentus*), Blauwvlekkende fluweelboleet (*Xerocomus cisalpinus*), Bruine anijszwam (*Lentinellus cochleatus*), Eierzakje (*Nidularia deformis*), Spikkelplooiparasolzwam (*Leucocoprinus brebissonii*), Voorjaarsmycena (*Mycena abramsii*), Poederzwamgast (*Asterophora lycoperdoides*) op grofplaat- (*Russula nigricans*) en Plaatjeszwamgast (*Asterophora parasitica*) op Fijnplaatrussula (*Russula densifolia*). Er werden geen nieuwe soorten of zeldzaamheden aangetroffen. In totaal vonden we 132 soorten.

28 september 2013: It Mandefjild - Bakkeveenster duinen (Sjoerd Greydanus)

Elf personen verzamelden zich op het parkeerterrein bij de hoofdingang van de Bakkeveenster duinen. Het gebied kent een grote verscheidenheid aan biotopen – duinen (zandverstuivingen), heide, bosgebieden – waar al een overvloed aan soorten is gevonden. Alleen moeten dan de omstandigheden gunstig zijn, en de lang aanhoudende droogte, gevolgd door een periode met schrale wind, leek voor de paddenstoelen in september in Friesland niet gunstig geweest te zijn. Dat was ook de eerste indruk bij het betreden van het gebied. Waar normaliter al volop aardappelbovist, amanieten en russula's staan was er nu leegte. Het voordeel van een groot aantal deelnemers is dat de groep dan uitwaaiert en dat er spoedig uit alle hoeken en gaten toch soorten tevoorschijn komen.

Op houtsnippers en spaanders werden franjehoeden gevonden die als de Satijnsteel-franjehoed (*Psathyrella lutensis*) gedetermineerd werden, een nieuwe soort voor het gebied.

Het doel van de excursie was uiteindelijk om een deel van het gebied, dat was ontbost en afgeplagd om weer ruimte te maken voor heide, te inventariseren. Het eerste gedeelte van de excursie door het stuifzandgebied en de aanliggende bossen leverden qua paddenstoelen

Figuur 10. Wit oorzwammetje (*Crepidotus variabilis*) op mest. (Foto: Gosse Haga)

geen bijzondere soorten op. Een zonnende adder maakte veel goed en wist de aandacht van de groep ruim een kwartier vast te houden. Vermoedelijk is een individuele adder nog nooit zo vaak vereeuwigd, al was de adder zelf daarvan niet

bijzonder gecharmeerd. Het door Schotse Hooglanders begraasde duingebied leverde op de mest wel een verscheidenheid aan soorten op: Grote speldenprikzwam (*Poronia punctata*), het Mestkaalkopje (*Deconica coprophila*) en het Klein mestplooiookje (*Parasola misera*) waren uitbundig aanwezig. Verder was het Gewelfd breeksteeltje (*Conocybe semiglobata*) nieuw voor het gebied.

Het natuurontwikkelingsgedeelte viel zwaar tegen. Op de keihard uitgedroogde grond wilde niets groeien. Alleen de Dennevoetzwam (*Phaeolus schweinitzii*) stond op veel van de achtergebleven stobben. De terugweg langs de andere zijde van de Bakkeveensterduinen leverde bijna letterlijk niets op. Pas aan het einde van de wandeling werd nog snel een *Entoloma*-achtige paddenstoel in een bakje gestopt: het bleek de Grondhertenzwam (*Pluteus cinereofuscus*) te zijn, een leuke afsluiter van de excursie.

6 oktober 2013: Neerijnen (Nico & Marjo Dam)

De jaarlijkse Gordijnzwammen-excursie vertrok vanaf het Stroomhuis, richting de bossen van het kasteelpark van Neerijnen, een kleibos in het rivierengebied. Lekker weer, 16 deelnemers, ruim 100 soorten paddenstoelen, maar niet al te veel gordijnzwammen. Gelukkig hadden diverse excursiegangers ook gordijnzwammen van elders meegenomen, zodat er bij de nabespreking, op het terras van het Stroomhuis, bij koffie, taart en andere terrasgasten, toch nog het nodige te bewonderen viel. Wat dat betreft hadden we geluk dat de Buitenlandse Werkweek net geweest was; een aantal daar gevonden soorten had ook de weg naar onze excursie ge-

Figuur 11. Cortinarij praestans.
(Foto: Nico Dam)

vonden, waaronder *Cortinarius praestans* (foto) en Vermiljoengordijnzwam (*C. cinnabarinus*). Een specialiteit van Neerijnen, waarvoor *C. suburaceus* Moser mogelijk een passende naam is, werd gelukkig wel tijdens de excursie zelf gevonden.

19 oktober 2013: Waterwingebied bij Gasselte (Eef Arnolds)

Deze excursie maakt deel uit van een paddenstoeleninventarisatie door de Paddenstoelen Werkgroep Drenthe (PWD) in 2013 in het waterwingebied even ten zuiden van Gasselte in Drenthe. Dit gebeurde op verzoek van de eigenaar, de Waterleiding Maatschappij Drenthe (WMD). De eerste werkgroepexcursie in dit kader had plaats op 24 september en leverde meer dan 200 soorten op, waaronder tal van bijzonderheden. Die rijkdom is te danken aan de ligging van het gebied op de Hondsrug, waar plaatselijk basenhoudende keileem vlak onder de oppervlakte ligt, en aan de grote afwisseling van het gebied met naald- en loofbos, droge heide, heischrale graslandjes, afgegraven natuurontwikkelingsgebied, verschrallend grasland en bermen van wegen en paden. Daarnaast speelt op veel plaatsen het gevoerde beheer een positieve rol, bijvoorbeeld op de met lemige grond afgedekte waterkelders, waar jaarlijks een hooilandbeheer wordt gevoerd zodat zich hier schraal, mosrijk grasland ontwikkeld heeft.

Het voorheen onbekende terrein is kennelijk snel bij mycologen vermaard geworden, want op de excursie van 19 oktober stonden 33 deelnemers bij het pompstation van de WMD te wachten, niet alleen uit Drenthe, maar ook uit andere delen van ons land. Dat is een record-deelname voor een excursie in Drenthe. Onze gastheer, het hoofd terreinbeheer van de WMD Peter Bartelds, vergezelde ons. Ook deze keer werden de excursiegangers niet teleurgesteld. In totaal werden 250 soorten aangetroffen, waaronder 22 Rode-lijstsoorten. In de schrale graslandjes op de waterkelders groeiden enkele soorten van wasplaten-graslanden; naast vier wasplaten onder meer het Blauwplaatstaalsteeltje (*Entoloma chalybaeum*) en de Bruine trechtersatijnzwam (*E. sericeoides*). In een geplagd stuk hei stonden bij oude dennen kenmerkende soorten als de Okerkleurige vezeltruffel (*Rhizopogon luteolus*), Witbruine ridderzwam (*Tricholoma albobrunneum*) en de in het binnenland zeer zeldzame Duinbosrussula (*Russula cessans*). Bij

Figuur 12. Duinbosrussula (*Russula cessans*)
(Foto: Eef Arnolds).

Figuur 13. Bruine bosbekerzwam (*Peziza arvernensis*). (Foto: Rob Chrispijn)

het plaggen was een stukje heischraal grasland met veel Valkruid gespaard. Daar vonden we diverse bijzondere satijnzwammen, waaronder de Gele satijnzwam (*Entoloma formosum*) en het Geelplaatstaalsteeltje (*E. xanthochroum*). Op een afgeplagd, schraal gedeelte langs de Drouwenerweg stonden prachtige groepjes van het Blauwgroen trechtertje (*Omphalina chlorocyanea*), maar ook de Zeepzwam (*Tricholoma saponaceum*) en bundeltjes van de zeldzame Bruingele wolgordijnzwam (*Cortinarius lanatus*), voor iedereen een nieuwe soort. De laatste twee soorten vormen mycorrhiza met de oude eiken in de berm van de weg. Enkele hoogtepunten in het bosgedeelte waren een oude, rotte dennenstam, helemaal bezet met de orangerode schijffjes van de zeer zeldzame Smalsporige wimperzwam (*Scutellinia cejpaii*) en een sterk verrotte lijsterbesstronk met de Bruine bosbekerzwam (*Peziza arvernensis*). Van beide soorten was het de tweede vondst in Drenthe. Een zware knoflookgeur, ruikbaar tot op tientallen meters van een eikenbosje, verraadde de aanwezigheid van de Bleke knoflooktaailing (*Mycetinis querceus*) aldaar. Een rapport van de volledige inventarisatie van dit terrein, inclusief aanbevelingen voor het beheer, kan worden gedownload van de website van de PWD (drenthe.paddestoelenkartering.nl). Voor de beheerder Peter Bartelds was naar eigen zeggen tijdens de excursies een nieuwe wereld opengegaan. Hij was aangenaam verrast over de rijke mycoflora in het terrein en ingenomen met de voorgestelde beheermaatregelen.

26 oktober 2013: Soesterberg vliegveld (Peter-Jan Keizer)

Deze excursie vond plaats in het gebied van het voormalig militaire vliegveld Soesterberg. Het was de laatste dag van het jaar met milde temperaturen van boven de 20 °C en 23 personen wilden profiteren van dit staartje van de zomer en meldden zich op het afspreekpunt.

Figuur 14. *Blauwbruin staalsteeltje* (*Entoloma pseudo-coelestinum*). (Foto: Peter-Jan Keizer)

Het voormalig vliegveld bij Soesterberg bestaat uit aanzienlijke oppervlakten droog schraalgrasland en heide op zandige bodem rondom de startbanen en de wegen. De excursie heeft het oostelijke deel van het terrein bezocht, dat ten oosten van het fietspad ligt. De graslanden zijn beheerd door middel van verschrallingsbeheer, 1× maaien per jaar met afvoeren van het maaisel. Dit werd voornamelijk toegepast vanwege de veiligheid voor het vliegverkeer en om de kans op brand zo klein mogelijk te houden, maar de beheerders waren zich zeker bewust van de natuurkwaliteit die onder dergelijke omstandigheden kan ontstaan. Nu het beheer is overgegaan naar het Utrechts Landschap

wordt dit in grote lijn voortgezet. Rondom de grasgebieden zijn bomen en struiken geplant, met overwegend inheemse soorten. Deze beplantingen ontwikkelen zich langzamerhand tot bos. Het bosgedeelte dat bij de excursie is bezocht, ligt op kunstmatig aangebrachte bodem. De aangeplante bomen bestaan uit diverse soorten loofbomen en een zone van Fijnspar, grenzend aan het grasland.

De graslanden variëren enigszins van zeer voedselarm heischraal grasland vermengd met heide tot iets voedselrijkere typen, die behoren tot schrale vormen van het Glanshaverhooiland. In het veld is te zien hoe langs de randen van de startbaan en wegen een iets groter aanbod is van plantenvoedingsstoffen, wat een grotere variatie aan soorten tot gevolg heeft.

In het afgelopen jaar zijn op veel plaatsen de wegen verwijderd, zodat er nu lange banen van geel zand liggen, die langzamerhand begroeid raken. Voor paddenstoelen zijn deze banen van geen belang. Wat het effect van deze ingreep is op de paddenstoelen in de naastliggende graslanden moet in de komende jaren gaan blijken.

Tijdens de excursie is vooral aandacht aan de graslanden besteed, omdat daar de grootste mycologische waarden liggen. Het is wel bekend dat enkele groepen van paddenstoelen

kenmerkend zijn voor onbemest grasland, zoals Wasplaten, Satijnzwammen, Aardtongen en Knotszwammen, en deze waren dan ook goed vertegenwoordigd.

Van de Satijnzwammen vonden we deze dag 12 soorten, waaronder fraaie staalblauwstelige soorten zoals Bleek staalsteeltje (*Entoloma lividocyanulum*), Schubbig staalsteeltje (*E. asprellum*) en het jong bijna zwarte Blauwplaatstaalsteeltje (*E. chalybaeum*). Hoe opvallend die kleuren ook zijn, voor een zekere determinatie is microscopisch onderzoek een voorwaarde. Het terrein met zijn uitgestrekte schraallanden is voor deze groep van Satijnzwammen bijzonder waardevol.

Zeven soorten wasplaten waren er te zien. Een interessante soort is de Geurende wasplaat (*Hygrocybe russocoriacea*) die voornamelijk in de duinen voorkomt, maar hier waarschijnlijk dankzij het iets hogere kalkgehalte van de bodem kan groeien. Het is de sport deze soort van het algemenere en sterk erop lijkende Sneeuwzwammetje (*H. virginea*) te onderscheiden, voordat de geurtest uitsluitsel geeft. Met vijf soorten Knotszwammen en drie soorten Aardtongen was het mooi ontwikkelde graslandpaddenstoelen-aspect goed waar te nemen.

Enkele excursiegangers hebben het aan het grasland grenzende bosje nog goed doorzocht, wat enkele soorten van rijkere bodem opleverde, zoals de Kleine poederparasol (*Cystolepiota seminuda*), Oranjebruine parasolzwam (*Lepiota boudieri*) en de Kastanjeparasolzwam (*L. castanea*). Dankzij de lange lijst van nadeterminaties van Marian Jagers kwam de totaalijst van deze dag op 102 soorten.

2 november 2013: Woldstrand (Atte van der Berg)

De tien deelnemers aan deze zeer geslaagde excursie naar het Woldstrand vonden in totaal 97 taxa, waaronder 14 nieuwe voor dit gebied. Bijzonderheden waren de Rondsporige heidesatijnzwam (*Entoloma defibulatum*), Sneeuwvloksatijnzwam (*E. sericellum*), Dwergvaalhoed (*Hebeloma birrus*), Scharlaken wasplaat (*Hygrocybe coccinea*) en Vergelende russula (*Russula puellaris*). In totaal zijn er van het Woldstrand nu 493 taxa bekend, waaronder 74 Rode-lijstsoorten.

9 november 2013: Kennemerstrand (Martijn Oud)

Een half uur na de start van de excursie leek het erop dat er nauwelijks paddenstoelen zouden worden gevonden, maar die indruk bleek onjuist. Iets meer landinwaarts vonden we de soorten waarvoor we waren gekomen. En het Kennemerstrand zou het Kennemerstrand niet zijn als het zich niet opnieuw aan ons zou vertonen met zeldzame en misschien wel - net als vorig jaar - nieuwe soorten.

Figuur 15. *Leucopaxillus paradoxus*.
(Foto's: Martijn Oud)

Het waren dit keer vrij grote witte paddenstoelen waar wij in het veld niet uitkwamen. Daarom maakten we veel foto's en werd veel materiaal verzameld. Thuis gekomen gingen we aan de slag en na veel overleg bleek het te gaan om *Leucopaxillus paradoxus*, een nieuwe soort voor ons land. Het was Friedjof van den Bergh met zijn onovertroffen boekwerken van 'Ludwig' en met zijn determinatietalent, die het raadsel van deze Dikhoed (*Leucopaxillus*) wist op te lossen.

Niet alleen de witte exemplaren, maar ook de geelbruine die stijf tegen bundels helm aanstonden, bleken alle exemplaren te zijn van *L. paradoxus*, maar de laatste waren door ouderdom en slagregens verkleurd. De sporen van *L. paradoxus* lijken wel wat op die van de Veldridderzwammen (*Melanoleuca*), met ongeveer hetzelfde type ornamentatie, en afmetingen van ca. $6-8 \times 3,5-5 \mu\text{m}$; ze vertonen een duidelijke zogenaamde plage. Het verschil in het veld met de in ons land wel voorkomende en met uitsterven bedreigde Roomkleurige dikhoed (*Leucopaxillus cutescens*) zit hem vooral in het niet openbarsten van de opperhuid van de hoed.

Ook het raadsel van de op het Kennemerstrand veel voorkomende *Peziza* werd opgelost, omdat ik hem herkende van het exemplaar dat in de Kerf werd gevonden tijdens de kort daarvoor gehouden Binnenlandse Werkweek in Schoorl. Het jaar ervoor werd deze Violette duimbekerswam (*Peziza boltonii*) ook al op het Kennemerstrand en de Kerf aangetroffen, maar kon met de veelgebruikte 'Nordic' voor ascomyceten toen niet deugdelijk worden uitgesleuteld. We waren niet de eersten die *P. boltonii* herkenden, er werden twee eerdere vondsten gemeld uit Zuid-Limburg. In totaal konden er 58 soorten worden genoteerd, waaronder 10 Rode-Lijstsoorten.

16 november 2013: Oostvoorne (Leo Jalink & Eline Vis)

Ruim 20 deelnemers kwamen op 16 november 2013 rond half elf bijeen in het Bezoekerscentrum van Zuid Hollands Landschap aan de Tenella Plas, waar door Eline koffie met koek was geregeld. Er waren enkele mensen bij die nog weinig van paddenstoelen wisten en een excursie met zoveel specialisten wel eens wilden meemaken. Ook was er de beheerder van een aangrenzend natuurgebied, die zich graag wilde verdiepen in beheer in samenhang met paddenstoelen, en die veel wist te vertellen over het duingebied. Het weer was prachtig, de natuur voldoende vochtig en het gebied als altijd een lust voor de wandelaar, ook voor paddenstoelenmensen.

Onder de bijzonder inspirerende leiding van Leo Jalink was er voor iedereen wel wat te leren en de beginners kregen vaak uitvoerige uitleg over de kenmerken en de verschillen in soorten. Zij hebben genoten, lieten ze later per e-mail weten. Tussen de natuurbeheerder

Figuur 15. Gekraagd breeksteel-tje (*Pholiotina teneroides*) (Foto: Hugo van der Slot)

Datum	Terrein	Leiding	Deelnemers	Taxa
13 april	kop Goeree en Kabbelaars-bank	Henk Remijn	-----	
27 april	Waterleidingduinen	Leo Jalink	18	43
4 mei	Geestmerambacht	Martijn Oud	27	44
11 mei	Abbertstrand	Atte van den Berg	-----	
18 mei	Lauwersmeer	Inge Somhorst	15	84
25 mei	Visvijver Oploo	Stip Helleman	10	66
15 juni	De Kaaistoep	Luciën Rommelaars	8	94
27 juli	Varkensland	Hanneke den Held	-----	
24 aug.	Leusveld	Jan Dieker	7	140
31 aug.	Balijbos Zoetermeer	Sinie de Jong	8	36
7 sept.	Weerribben	Gerrit & Yvonne v. Duuren	5	77
14 sept.	Ilperveld	Hanneke den Held	8	55
21 sept.	Groeneveld	Aldert Gutter	29	132
28 sept.	Bakkeveense duinen	Sjoerd Greydanus	11	104
6 okt.	Neerijnen	Nico & Marjo Dam	16	105
19 okt.	Gasselte	Eef Arnolds	33	250
26 okt.	Soesterberg vliegveld	Peter-Jan Keizer	23	102
2 nov.	Woldstrand	Atte van den Berg	10	97
9 nov.	Kennemerstrand	Martijn Oud	17	58
16 nov.	Oostvoorne	Leo Jalink	21	176
			-----	-----
		Gemiddeld aantal	16	98

Tabel 1: Overzicht NMV-excursies 2013

en enkele paddenstoelen-deskundigen kwam een leuke en leerzame discussie op gang. Ook de toename van de recreatie en de invloed ervan op de kwetsbaarheid van sommige soorten paddenstoelen kwamen aan bod.

De groep, die aanvankelijk niet vooruit te branden was en al voor de eerste de beste inktzwammen door de knieën ging, deelde zich geleidelijk op en enkelen gingen hun eigen weg. Bij de niet te oude brandplek verzamelde zich een schare fotografen en onderzoekers en moest men opletten dat het favoriete foto-object niet al was meegenomen vóór de foto genomen was. Een enkeling waagde zich in een boom om een hoog gelokaliseerde zwam nader te bekijken. Overal vandaan werden soortnamen geroepen en het was een kunst om alles goed te noteren. Met de nadeterminaties erbij kwam de lijst op 176 soorten uit, waaronder 15 Rode-Lijstsoorten. Mooie vondsten waren Sponsbekerzwam (*Peziza proteana*), Zemelige brandplekbekerzwam (*P. echinospora*) en Dadelbruine brandplekbekerzwam (*P. petersii*), Brede aardtong (*Geoglossum cookeanum*) en Slanke aardtong (*G. umbratile*), Citroensnedemycena (*Mycena citrinomarginata*), Rafelige parasolzwam (*Macrolepiota excoriata*), Duinmostrechterswam (*Clitocybe barbularum*), Duinmosklokje (*Galerina uncialis*), Duinmostrechttertje (*Omphalina galericolor*) en een paar prachtige exemplaren van het Gekraagde breeksteeltje (*Pholiotina teneroides*) en al die andere, die bijdragen aan de diversiteit van dit unieke natuurgebied.

Figuur 16. Rondsporig pekzwammetje (*Lyophyllum anthracophilum*). (Foto: Hugo van der Slot)

